

NIRINI IZAZOVI

Elma Kaunitz & Pavle Kaunitz

NIRINI IZAZOVI

Elma Kaunitz & Pavle Kaunitz

TPO

Sarajevo, 2015.

NIRINI IZAZOVI

Izdavač:
TPO Fondacija Sarajevo

Autori/ce:
Elma Kaunitz i Pavle Kaunitz

Autori crteža:
Esmir Prlja, Neven Misaljević i Filip Andronik

Autor ilustracije naslovnice:
Neven Misaljević

Lektura i korektura:
Ivana Krstanović

DTP:
Šejla Dizdarević

Štampa:
Dobra knjiga Sarajevo

Tiraž:
1.000

Sarajevo, 2015.

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka
Bosne i Hercegovine, Sarajevo

821.163.4(497.6)-31

KAUNITZ, Elma
Nirini izazovi / Elma Kaunitz, Pavle Kaunitz ;
[autori crteža Esmir Prlja, Neven Misaljević,
Filip Andronik]. - Sarajevo : TPO Fondacija, 2015.
- 102 str. : ilustr. ; 25 cm

Biografije: str. 96.

ISBN 978-9958-0386-5-5

1. Kaunitz, Pavle
COBISS.BH-ID 22349318

RUBINSKA ZRAKA

RUBINSKA ZRAKA

NIRINI
PATOVI

Nira preko ramena baci posljednji pogled na svoj odraz u ogledalu i, zadovoljna viđenim, pokupi ruksak i svoje nove role. Danas je važan dan. Na konkursu za suradnike-volontere lokalne radio stanice čekaju je testovi. Danima se spremala i sada je bila spremna, puna samopouzdanja i sigurna u sebe. „Danas je moj dan!“ pomisli i jurnu uskom ulicom prema centru grada i zgradi Radio-stanice.

Četiri sata kasnije, nakon uspješno urađenih testova u što je bila uvjerena, Nira uđe u oskudno namješten i neprozračan kabinet glavnog lektora Ostojića. Prostor je vonjao na znoj i jeftin muški dezodorans, na stolu tek nekoliko iskucanih listova papira i stari Grundigov magnetofon trakaš, pepeljara s pet-šest tankih bijelih pikavaca s ostacima ruža, dopola ispijena čaša vode. „Ovdje je prije mene bila neka žena“, pomisli djevojka gledajući opuške u prljavoj pepeljari.

„Uđi, uđi. Ti si znači ta Nira o kojoj svi govore?“

„Jesam, gospodine lektore!“

„Zovu te Nira, zar ne? Imaš li kakav nadimak?“

„Nemam. Nira mi je ime i od kada znam za sebe tako me zovu.“

„A kakvo je to ime Nira?“

„Hebrejsko. Staro.“

„Čujem da si bila dobra na radiofonskom testu. Javili su mi.“

„Dala sam sve od sebe, gospodine.“

„A dala si znači! Zanimljivo! Imala si i najbolje rezultate na testu opće informiranosti?“

„Ja to ne znam...“

„Ja znam curo, ja sve znam.“

Nira pogleda malo pažljivije omalenog trbušastog četrdesetogodišnjaka u sivom izgužvanom odijelu željnom glačanja i nekada bijeloj košulji iskrzane kragne. Crvenu usku kravatu mlitavog čvora ispod gornjeg otkopčanog dugmeta resila je jeftina pozlaćena kopča s ugraviranim stranačkim znakom i niz sitnih masnih mrljica. Debelim kratkim prstima neprestano je vrtio trećinu grafitne olovke izgrizenog nezašiljenog kraja na kojem je nekada bila metalna cjevčica s gumicom za brisanje.

„I ti bi da radiš ovdje kod nas?“

„Ukoliko zadovoljavam kriterije konkursa, a mislim da zadovoljavam, rado bih radila u vašem glasilu, zašto ne?“ sada će već sigurnije djevojka.

Ostojić je pogleda ispod oka i odmjeri. „Vidi joj samo sisa i guzova.“ Promeškolji se i, ostavivši patrljak olovke, gurne ruke u džepove pantalona.

RUBINSKA ZRAKA

„Za svoje godine si dosta samouvjerena mlada damo. A govoriš i jezike! Tako bar piše u tvojoj prijavi.“

„Engleski i njemački tečno, talijanskim se služim.“

„Dakle, služiš se jezikom mala, kažeš!“

Nira postade napeta. „O, ne... još jedan matori perverzljak...“

Pred očima joj, kao u magnovenju, zaigra lik profesora fizičkog iz četvrtog razreda gimnazije. Taj matori jarac nije propuštao priliku da nju i njene prijateljice svaki put ispipa pod izlikom da im pokazuje pravilan pristup gimnastičkim spravama za vježbanje. Trpjele su to neko vrijeme no kad se čovjek osilio i gurnuo joj ruku pod trenerku, Niri je prekipjelo. Sjevnuo je šamar. Djevojke su nadigle galamu po školi pa je profesor preko noći penzioniran.

Sada pred njom sjedi gotovo identična kreatura i svlači je pogledom.

„Zanimljivo, zanimljivo...“, mrmljao je glavni lektor baleći očima po djevojci. „Ukoliko ti je baš toliko stalo do ovog posla, a vjerujem da ti je stalo, svima vama je stalo do posla u ovo vrijeme, možda bi trebalo da prođeš još neke testove, vježbe...“, nastavi smijuljeći se. „Ja, znaš, prakticiram s kandidatima individualne vježbe. Ne može se pred mikrofon tek tako sjesti i pričati. Potrebna je koncentracija, pravilan izgovor, pravilno disanje, znaš ono grudni koš i tako to, a upravo sam ja taj koji će te sve to naučiti. Vidiš...“

Nira odstupi korak, s gađenjem pogleda u spodobu pred sobom, njegove sitne svinjske, pohotne oči i poželi mu nešto baciti u to oznojeno lice, no pribra se u trenutku i pokaže energično na sat: „Gospodine lektore, za tri minute moram biti u redakciji...“, i zalupi vratima za sobom.

„Gad! Mrzim ovakve ljigavce! Moram ispričati Harunu što mi se dogodilo...“, pomisli Nira u sebi.

* * *

„Gledam rezultate vaših testova kolege i mogu reći da ste svi dobri, odlični...“, reče urednik gradske redakcije prebivajući dugim prstima liste s rezultatima. „Gotovo da i nema loših uradaka. Da mogu sve bih vas ovog trena zaposlio no, nažalost, pošto sada imamo samo dva slobodna mjesta, ti Niro a i ti Boro možete odmah početi s radom. I eto, što još da kažem, dobrodošli u našu redakciju. Počinjete sutra ujutro.“

„Vas ostale mogu samo zamoliti za strpljenje i da mi ostavite, molim vas, vaše adrese. Čim se pojavi neko novo, slobodno mjesto, ja ću vas pozvati. Ne gubite nadu, pratite naše konkurse i...“

„Što se Bore tiče – sve je u redu, on može odmah startati, ali Nira ne može pred mikrofon!“ usprotivi se lektor. „Ona nije spremna. Mora još sa mnom raditi... individualno...“

„Kako to misliš?“

„Oprostite što vas prekidam...“, iznenada će Nira povišenim glasom, „... ali ja sam prošla oba testa, a ukoliko netko ovdje misli da ću leći s njim

kako bih dobila ovaj posao, onda se grdno vara.“

Dok se prostorijom širio šapat nevjerice, djevojka se okrenu uredniku i pogleda ga otvoreno u oči.

„Što se ovdje dešava? Ostojiću, Niro?“

„Ništa, samo kažem! Ako sam već na testovima postigla zadovoljavajuće rezultate i pokazala ono što se od nas kandidata tražilo, a tvrdite da jesam, onda me primite i pružite mi priliku da se dokažem na konkretnim zadacima. Dalje od toga nisam spremna ići, gospodine glavni lektore.“

„Je li se to meni učinilo ili ova rasprava ima i neku drugu pozadinu?“ urednik je sada gledao Ostojića i Niru, koja je sijevala očima odlučna da se bori za svoja prava.

„Što se ove ovdje male tiče, ja iznosim samo svoje stručno mišljenje... i...“

„Kao prvo Ostojiću, ona za tebe nije „ova mala“, već kolegica Nira ili gospođica Nira. I dalje Ostojiću, dok si ti sjedio u svom brlogu i biljario, ja sam slušao ovu djevojku na radiofonskom testu i bila je odlična, super. Provjerio sam njen test opće informiranosti. Jedina je odgovorila točno na sva pitanja. Pogledao sam njene uratke koje je donijela. Nira je primljena i već sutra ide u program! Već sutra... Ostojiću!“

„Ali... ja sam glavni lektor... i bez moje dozvole nitko ne može u spikernicu.“

„A ja sam, ukoliko još ne znaš, GLAVNI UREDNIK ovog programa i moja je zadnja. A o tvojim „individualnim“ metodama ćemo razgovarati na drugom mjestu.“ smrknuto će urednik. „A ti djevojko, ne brini. Možda bi mogla pogledati stare godišnjake na svom fakultetu, malo se zaroviti i u njima pronaći materijal za kraću dokumentarnu reportažu o...“

* * *

Nira pristupi šalteru Studentske službe na svom bivšem fakultetu na kojem je posljednji put zastala prije godinu dana podižući ovjerene kopije svoje diplome. Sve joj je bilo tako poznato i drago – zvukovi, mirisi, lica mlađih kolega studenata, poznati likovi službenika.

„Niro, otkud ti opet kod nas? Kojim dobrom nakon toliko vremena?“ upita je ljubazno službenica.

„Dobar dan. Kako ste?“ uljudno će djevojka. „Ma, ustvari, potrebni su mi stari godišnjaci fakulteta za nekakvo radijsko istraživanje. Prvih desetak, petnaest brojeva.“

„Jesi li to već dobila posao? Čestitam, čestitam. Znala sam ja da ćeš se ti brzo snaći. No da te ne zadržavam, vidim da si u žurbi. Dole su negdje u podrumu gdje je gomila starih registratora i ko zna šta još sve, odlagane su i kutije s tim godišnjacima. Ako ih pronađeš, riješit ćeš svoj problem. Ključ je kod domara... i pazi, tamo samo što nema mrtvih, a o prašini da ti i ne govorim.“

Nira siđe niz stepenice koje odavno nitko nije pomeo i otključa metalna vrata. Upali svjetlo pored dovratka i pogleda preko velike, slabo osvijetljene prostorije koja se protegnula ispod cijelog jednog krila fakulteta.

RUBINSKA ZRAKA

„Bože, tko će se ovdje snaći?“

Metalne police s kojih se ljuštila boja stajale su u nizovima pretrpane prašnjavim fasciklama, registratorima, brdom kartonskih kutija od kojih su mnoge, razderane i provaljene, povraćale svoj sadržaj po podu.

„Treat će mi godina da se snađem u ovom kaosu i pronađem svoje godišnjake...“, pomisli i zakorači u hladni, memljivi prostor.

Neke od polica su imale oznake godina od 1972. kada je fakultet počeo s radom pa gotovo do današnjih dana. Druge su bile označene nazivima sadržaja koje su krile: zakonodavstvo, nacrti, fakture, prijemni ispiti, seminarski, magistarski, doktorski radovi...

„Možda mi i neće biti potrebna godina. Živjela birokratska pedanterija...“, mislila je Nira prolazeći kroz ovo groblje odloženih dokumenata, prašnjavih raskupusanih knjiga, pokvarenih uredskih mašina i svakojakog krama. Tragajući za godišnjacima, primijeti iza polica uza zid niz nekakvih velikih mašina pokrivenih nekad vjerojatno bijelim plahama.

„Što li bi to moglo biti?“ i pogleda pod krpju koja se već raspadala. „Ha, vidi ti ovo, stari kompjuter... Moram to pogledati, no prvo ono po što sam došla.“

Nakon nekih pola sata traganja, smiješak joj izmami polica s nizom ukoričenih sveski na kojoj je pisalo „Godišnjaci 1972-1992“.

„To se traži... Bravo Megre!“ i odabere prvih desetak, dvanaest prašnjavih godišta. „Još samo da malo zraknem onu skalameriju pa napolje iz ove grobnice...“

Svuče ofucane prljave krpe, kišući od oblaka prašine koji se uskovitlao oko nje, i pogleda niz metalnih bijelih mašina nalik na velike hladnjake kakve je vidjela samo u mesarama. „Ovo je staro k'o Grčka... ali kao da ima sve. Bušač kartica, konzolu, čitač... Vidi ti, ovo je IBM iz 1964-e godine. Baš me zanima radi li ovo čudo...“

Pogleda oko sebe i ugleda utičnicu ispod koje se na komadu kartona kočio skelet davno sasušenog ulijepljenog miša.

„Bljak! Ti si mali nesretniče žrtva znanosti...“, i uključi kabl za napajanje.

Tiho zujanje prekinu podrumski memljivi muk. Crvene, žute i zelene signalne žaruljice počese žmirkati u nizovima od komponente do komponente starog IBM-a. Prolazeći od jedne do druge, Nira nije ni primijetila da je kod konzole njen stick u srebrnom trokutu, koji joj je uvijek visio na lančiću oko vrata, pogodila rubinska zraka intenzivnog svjetla. Pogleda na sat.

„Čudno, opet je stao a prije par dana sam mu stavila nove baterije. Koliko li je samo sati?“ kucne noktom po svom Swatch-u, isključi metalnu skalameriju i pođe prema izlazu držeći pod rukom dragocjene stare godišnjake. „Morat ću jednom doći s Harunom da se pozabavimo ovim fosilom. Njega će to svakako zanimati...“

Vani, na ulici, kada je iskašljala prašinu i ponovno čestito prodisala, sjeti se da bi bilo zgodno nazvati svog prijatelja Haruna, starog kompjuterskog frika, i pohvaliti se svojim otkrićem. Uze mobitel i ustanovi da ni on ne radi.

„Ova NOKIA je stvarno odradila svoje. Stalno se gasi a i njemu sam

promijenila bateriju. Ili te baterije ne valjaju. Tko zna kakvo nam sve smeće prodaju.“

Pritisnu lijevu tipku za start i sačeka. Displej se nakon tridesetak sekundi ipak osvijetli i Nira s čuđenjem pogleda u njega. Preko prozorčića je od gore prema dolje curio neprekidni niz petnaestoznamenastih brojeva, a onda brojke izbljediše i na trenutak se ukazaše obrisi nečijeg lica.

„Koji je sad ovo đavo? Sto mu gromova, pa ovo je... Ovo je Leonardo!“ zapilji se u svoj mobilni uređaj. Pritisnu tipku imenika i zbunjeno shvati da umjesto listinga poznatih imena pilji u potpuno nepoznate nizove web-adresa.

„Harune... Trebam te!“ zavapi.

* * *

Zbunjena Nira je pojurila kući i u toj trci čak proletjela kroz crveno na semaforu što nikada prije nije uradila. Pravila su tu da bi se poštovala. Ustrčala je na drugi kat, otključala svoju garsonjeru, bacila role u kut malog hodnika, a iz ruksaka uzela mobilni, pa još jedan kat, i još jedan da bi pozvonila na vrata mansarde. Ništa. Pozvoni još energičnije i zazva: „Komšija... jesi li tu? Ah, čovječe, budi kod kuće sad kad te trebam... Harune...“, zalupa na vrata.

„Dođem... dođem...“, začuje Nira poznati glas, „samo da nađem proklete papuče... Ko li to kuca, ko li to lupa... u ovaj pozni čas, pitam se... pitam...“

„Nira, ti si. Hajde, uđi.“

„Harune, Harune, moraš mi pomoći... Znaš, ništa mi ne radi a dešava se nešto čudno...“

„Polako Nira. Easy, easy my dear! Kud si navrla kao da te duhovi progone?“

„I progone... Bezbeli da me progone! Zato sam i došla...“

„Rekao sam polako. Upadaš k'o tsunami. Gdje gori? Sjedi! Udahni duboko, izbroj u sebi do deset. Sačekaj minut da pristavim vodu. Nes, crni čaj, šumsko voće, menta piperita, ili možda...“

„Nesica je dobra. S malko mlijeka, ako imaš.“

„Ima, ima. Harun danas ima sve što trebaš...“

Domaćin se vukući noge u ofucanim krpenim papučama izgubi u maloj, ne baš urednoj kuhinji i postavi lonac s vodom na plinski štednjak.

„Lutko, prije 'i' uzmi nesicu a mleko ti je na prozoru.“

„Još samo sekundu da i ja nakapam malo mleka sebi u čaj, tako. Ovako to radi samo engleska kraljica i, naravno, moja malenkost... Hu, ovo je dobro...“, reče Harun srknuvši topli napitak te sjede pored Nire na stari, ulegnuti kauč kojem su dotrajali federer odavno odradili svoje. „E sad pričaj. U čemu je frka? Kažeš bila si na faksu i...“

RUBINSKA ZRAKA

„Da, bila sam danas u podrumu na fakultetu i... Naime, dobila sam zadatak u redakciji...“

„Stani malo, da li to znači da su te primili? Pa što se ne hvališ mala?“

„Da, primili su me i odmah sam dobila zadatak da napravim, ma ne da napravim, da prikupim materijal za nekakvu dokumentarnu reportažu o...“

Dugajlija ponovno prekinu Niru.

„Pa čestitam! Nije to mala stvar! Nira 'reporterka'! Ha, kako to dobro, ma šta dobro, gordo zvuči. E, to treba proslaviti...“, i glasno srknu iz svoje ogromne šolje. „Dobraaa! Dobra vala ova engleska kombinacija... Jest da sad nije 5 pa ne možemo govoriti o 'tea at five', ali kakve to veze ima.“

„Hoćeš li mi konačno dopustiti da ti ispričam što se desilo i pokažem...“

„Pa naravno dete. Ko ti brani?“

„Ma ti, ti mi braniš. Stalno me prekidaš i ne dozvoljavaš mi da ti kažem što mi se desilo i pokažem ovo čudo od mobitela koje je podivljalo. Stalno vrti nekakva čudesa od brojki, a...“

„Ja te prekidam? Ma šališ se, pa evo umirem od radoznalosti. Što šutiš? Govori...“

„Eto, bila sam na faksu da nađem te stare godišnjake i poslali su me u podrum. Našla sam ih i uzela ali sam našla i stari kompjuter, prastari. Nekakva starudija iz šezdesetih, nešto kao veliki frižideri. I uspjela sam ga uključiti a on je samo žmirkao, zujao i treptao nekakvim lampicama. Ugasila sam ga i izašla van, a sat mi nije radio već se vrtio bezveze uokolo kao ventilator dok mi je istovremeno mobitel sasvim podivljao. Vidi...“, i pruži mu svoju Nokiu.

Harun uze mobilni i pogleda na zaslon.

„Davno sam ti rekao da promeniš ovu krntiju. Čekaj... Zanimljivo... Da li si ti postavila Leonarda na zaslon?“

„Ma o tome ti i govorim. Znaš da sam imala sliku malog labradora, a sad je ovaj tu. A pogledaj imenik.“

„Čudno! Znam da si imala kera. Odakle ti ova gomila web-adresa? Gdje su ti brojevi raje? Moj broj, imala si moj broj. Sve je ovo previše uvrnuto za moj ukus. Čekaj da spojim Nokiu na PC.“ i odgega do kompjutera. „Dođi života ti da vidiš! Ovo je... Ludilo...“

Na ekranu je bila slika nekakve prostorije s kamenim zidovima, uskim lučnim prozorima i otvorenim ognjištem na kojem su veselo pucketajući gorjele velike cjepanice. Nad masivnim, stilski obrađenim drvenim stolom nadnio se sredovječan muškarac, duge kose i neuredne brade prošarane sjedim, s kapom na glavi, odjeven u tešku samtanu odjeću.

„A tu si mlada damo!“ progovori Leonardo da Vinci smješkajući se. „Pa i bilo je vrijeme da se konačno pojaviš Niro! Odavno te čekam. Nego...“

Nira i Harun se pogledaše otvorenih usta.

DJECA RATNICI

DJECA RATNICI

NIRINI
PATOVI

Leonardo se zamišljeno češkao po glavi špartajući uzduž i poprijeko svoje radne sobe. „Znao sam ja da je Nik opet nešto petljao po našoj mreži za komunikacije. Hajde što petlja, ali što mi to nikad ne kaže? Pa nije on sam u svemu ovome. Ovo što radimo je timski rad a on je... on je baš individualac.“

„Nik! Nik, nesrećo, javi se...“

Pogleda oko sebe i s indignacijom ustanovi da se ništa ne događa. Njegov poziv nije naišao na odjek. Nervozno se isceri pa ponovno zazva: „Gospodine Tesla, biste li bili ljubazni i pojavili se?“

Uz bljesak, Nikola se pojavi iza Leonarda u holografskom izdanju koje baš i nije bilo najjasnije. Njegova slika je čas treperila, čas blijedila, da bi se opet nakratko stabilizirala. U ruci mu je bilo nešto poput Rubikove kocke, no umjesto boja sve su površine kvadratića bile prekrivene lampicama i prekidačima.

„O, zvali ste me gospodar“, hologram se iskesi i pokloni do zemlje.

„Prestani se kreveljiti i reci mi što se ovo događa. Ništa nam ovdje ne radi od sve ove silne opreme ili, bolje rečeno, sve radi u isto vrijeme i na svoju ruku.“

„A to... Ma nije to ništa, samo sam ubaci novi program i sad resetiram sisteme. Možda je to izazvalo trenutačne probleme i... i te... ah... pojačane aktivnosti naše opreme. Ma nije to ništa. Čim okončam resetiranje, onda ću sve restartirati pošto ih repro...“

„Čovječe prestani *re* ovo *re* ono i odgovori mi kad te lijepo pitam.“

Nik umjesto odgovora izvrti vještim pokretima nekoliko puta kocku u svojim rukama, nešto pogleda iz bliza, klimnu glavom i prebaci još jedan od prekidača. Sada se njegov lik u potpunosti stabilizirao i pročistio.

Leonardo se osvrnu po svom laboratoriju i razmaknu razbacane nacрте iza kojih se ukazaše suvremene tastature i elektronski uređaji. Brzim pregledom uoči da svi aparati normalno rade. U tom se trenutku trznu jer mu je netko stavio ruku na rame.

„Što, do vraga...“

Tesla se smješkajući diskretno odmicao.

„Oprosti, nisam te želio prestrašiti!“

„Kako si ovo izveo hologramu jedan?“

„E, vidiš prijatelju, o tome ti pokušavam reći ponešto. Ovo što gledaš, to zapravo i jest taj moj novi program. Ja sam sada stvarno ovdje uz tebe... i program radi Leonardo... Shvaćaš li? Nisam više hologram.“

Tesla ponovno nešto provrti po svojoj kocki i oba se prijatelja nađoše u tren oka u Teslinom laboratoriju.

„Ovo je nevjerojatno. Kako si to izveo?“ promrsi Leonardo osvrćući se oko sebe.

„To ti je pomalo duga priča a njen akter nisam samo ja. Bez Albertove pomoći od mojih

DJECA RATNICI

ideja ne bi bilo ništa.“

„Znam da si nešto radio s njim, ali...“

„Zahvaljujući našim genijalnim inovacijama sada se možemo pojavljivati u realnom vremenu i prostoru. Možemo birati vrijeme u kojem ćemo se pojaviti kao što možemo birati i odredišta. Shvati Leo, sada smo ponovno slobodni, nismo više kao duhovi iz boce, sada smo realni. Sad možemo putovati okolo Leo! Zar ne shvaćaš?“

„Pa ipak, nekako mi je sve ovo nevjerojatno, ili da kažem iskreno – relativno nejasno.“

„Relativno – to je prava riječ. Bravo, sad si na tragu. Sjeti se što nam je govorio Albert. Sve je relativno. Relativno ti je svejedno gdje si, važno je da jesi, zar ne?“

„Ali moj subjektivni osjećaj, moje znanje? Ja znam da sam ovaj svijet napustio barem fizički 2. svibnja 1519. godine i preselio u kako smo to kasnije kada smo se svi sakupili nazvali duhovnom austom, sferom, našim novim domom. Međutim, i dalje mi nije jasno kako je sada došlo do ove dramatične promjene?“

„Gledaj to ovako... Znanost poznaje mnoge pojave ali poneke od njih ne može još uvijek racionalno protumačiti. Jedna od njih je naprimjer gravitacija. Znamo da se radi o sili koja drži nama poznati svemir kako-tako na okupu. Znamo barem donekle kako je iskoristiti i to je uglavnom sve. Albert i ja smo decenijama pokušavali zaviriti u tajnoviti svijet tih sila za koje znamo da su tu oko nas. Ponekad smo uspijevali, ponekad lutali, a onda smo nakon niza uzastopnih eksperimenata unutar polja sila entropije otkrili da nam zbir svih ulaznih vrijednosti nikad nije jednak izlaznim. Stalno nam se pojavljivala razlika u okviru vrlo uskog i ograničenog niza brojeva. Kao neka konstanta koja je relativno promjenjiva. Kao neki Pi. I jeste Pi ali +/- Uvijek plus minus Pi.“

„Prvo si re ovo pa re ono, a sad pipijučeš plus minus. Jesi li dobro Nik?“

„Ma, ti ne kapiraš što ti govorim. Pronašli smo novu silu koja nam je omogućila da se relativno jednostavno i bezbjedno krećemo kroz prostor i vrijeme. Naglašavam, jednostavno.“

„Jednostavno? Rekao bih da je sve ovo previše komplicirano za moj starački um.“

„Ej, nemamo sad vremena Leo. Moramo do Nire!“ i pritisnu dugme na kocki.“

„Ne!“

U trenu su se našli u Nirinoj sobi. Nira je spavala na kauču licem okrenuta zidu. Leonardo i Tesla se naginju nad nju.

„Ne sad čovječe. Nira spava. Nazad! Vrati nas“, promrsi Leonardo šapatom kroz zube a Nik, zbunjen njegovim ljutitim siktanjem, kvrcnu po svojoj kocki.

Obojica se u trenutku vratiše u Teslinu sobu hotela „New Yorker“ na Osmoj njujorškoj aveniji. S druge strane prozora, golubovi su kljuckali zrna pšenice koje im ostavljao na kamenoj klupici.

„Kako ćeš tako nepromišljeno upadati u nečiji san, usred noći?“

„Zaboravio sam na vremenske zone. Oprosti, ali ti znaš što mene muči.“

„Problem kojeg si se dočepao stariji je i od tebe i od mene pa možeš sačekati još koji sat. U svemu treba imati mjere Nik, a ti tako često pretjeruješ.“

„Ali ta nesretna djeca ginu svakog trenutka negdje u svijetu.“

„Znam. Djeca ratnici. Tu imaš pravo prijatelju. No, ne zaboravi da i ja to sve znam i posmatram s izrazitim negodovanjem i gnušanjem. Apsolutno si u pravu, ali ipak sačekaj, sačekaj bar još malo.“

**NIRINI
PATOVI**

* * *

Nira je s Harunom sjedila to prijepodne u „Kašičici“. Harun upravo preko ramena dozva konobara.

„Zamisli, sinoć sam sanjala da su me posjetili Leonardo i Tesla. U jednom trenutku san je bio tako realan da sam gotovo osjetila kako Leonardo nešto ljutito šapuće Nikoli iza mojih leđa. Naravno, kada sam se preнула i okrenula, soba je bila prazna. Baš neobično.“

„Draga moja drugarice, od njih dvojice me ni to nakon svega ne bi iznenadilo. No, srećom, to je nemoguće.“

„Znaš Harune, ja sam pomalo već umorna od svega, od sve ove jurnjave. Stalno se susrećem sa stvarima i problemima koji bi se mogli otkloniti kada bi postojala društvena volja i snaga da se to učini, no tako malo toga se mijenja.“

„Znam Niro, ali to jesi ti... Ti si rođena novinarka istraživačica. No, sada imaš sedmicu odmora, pa je iskoristi.“

„Eh, kad bi mi se to samo posrećilo... Bojim se da... ja nekako nisam te...“

„Ali... Ne! Nije moguće!“ uzviknu Harun gledajući nekud preko Nirinog ramena.

Nira se okrenu i otvori usta.

„Oprostite, je li slobodno da se pridružimo?“ Tesla onako visok, blago se nakloni skidajući šešir i otkrivajući tako svoje visoko čelo.

Leonardo teatralno skide svoju kapu i još dublje se pokloni.

„Ali...“

„Sve je pod kontrolom mlada damo. Samo bez panike. Nik će ti već sve objasniti, no daj da prvo sjednem i okvasim grlo. Momak, donesi mi bokal medovine i...“

„Čega?“ zabezeknuto će mladi konobar.

„Dajte nam dva soka od cijedene naranče“, zbrza Tesla dok je mladić sumnjičavo gledao njihova odijela koja su odskakala od odjeće svih prisutnih u restoranu. „Što je momak? Nikad nisi čuo za poklade, karneval, maškare? Pa veljača je čovječe, veljača...“

„Hu, ovo je bilo dobro Nik. Valjda sad neće celi kafić buljiti u nas“, promrmlja Harun buljeći čas u jednu čas u drugu pridošlicu. Zatim oprezno čušnu Leonardovu kapu koju je ovaj ostavio na rubu stola. Kapa sleti na pod. „Nevjerovatno! Ja bih zaista bio presretan kad bi mi objasnili ovo što moje oči vide a um naprosto negira. Šta...“

„Ne sad gospodo, ne još. Imate li vremena koji dan?“

„Ja imam, uvek, a i Nira mislim da ima narađenih dana?“

„O čemu se radi?“

„U posljednje vrijeme Tesla se zainteresirao za jedan, pa rekao bih svjetski problem u centru kojeg su nažalost djeca. Djeca ratnici.“

„Uh! Ne... Znala sam, znala! Ništa od mog odmora“, zaječa Nira.

DJECA RATNICI

„Na stotine tisuća djece u više od 40 zemalja širom svijeta se prisiljava, otima ili namamljuje u različite vojne i paravojne formacije, gdje postaju djeca vojnici“, uzbuđeno će Nikola mašuci svojim dugim rukama. „Gospodari njihovih života, njihovi starješine, ne poštedeju ih baš ni od čega – skupljanja raznesenih tijela iz minskih polja, prisustvovanja ispitivanju i mučenju neprijatelja, egzekucija hladnim oružjem, javnim bičevanjima, silovanjima i održavanju javnih kuća. Štoviše, tjeraju ih da i sami učestvuju u tim zvjerstvima. To je užas, naprosto užas.“

„Ovu jezivu praksu o kojoj govoriš i o kojoj se nažalost dosta zna u svijetu, ali malo ili ništa ne poduzima, vežemo uglavnom za prostore Afrike i Azije.“

„Ma vruga... Oprostite...“, bijesno će sad Leonardno. „Pa zar ne znate da se 2010. godine britanskoj vojsci pridružilo 14.185 regruta, od toga je 3.630, tj. preko 25 % bilo mlađe od 18 godina?!?“

„Koliko je meni poznato, Australija, Kanada, Novi Zeland i SAD regrutuju maloletnike od 17 godina“, ubaci se Harun.

„I onda to još nazivamo demokracijom. Ma ne budimo smiješni, da ne kažem glupi“, reče Nikola ljutito.

„Mi se zgražavamo kada vidimo što se sve događa s djecom vojnicima u Nigeriji, Liberiji, Kambodži, Ruandi, Kongu, Sudanu, Angoli, Čečeniji, Čadu, Ugandi, Afganistanu, Šri Lanki, Iraku, Kolumbiji, i mnogim drugim zemljama. Kao da je ovo što se s tim nesretnicima događa u ‘demokratskim zemljama’ nešto drugo. Ne budite smiješni“, Leonardo se sada već uznemirio.

„Pa kada se sve to zna u svijetu a ništa ne poduzima, što mi možemo učiniti?“

„Bombardirati Niro, bombardirati.“

„Koga? Te vojne formacije, te države?“

„Ne shvaćaj bukvalno. Niro, dušo, bombardirati javnost. Svjetsku javnost. Stalno, svaki dan bez prestanka. Uzduž i poprijeko ovo našeg planeta.“

„I vi mislite da bi eventualno nekakva moja reportaža o ovom problemu, objavljenja u lokalnom mediju, na lokalnoj, gradskoj radio stanici ograničenog dometa, tu nešto mogla izmjeniti?“

„Svakako Niro. Shvati to tek kao inicijalnu kapislu, mali korak za čovjeka ali veliki za čovječanstvo kako to reče lucidni Neil kad je stupio na mjesec. Važno je napraviti prvi, makar i mali korak. Znaš i sama kako mala gruda može napraviti lavinu ako se steknu određeni uslovi. Za ostalo, za te određene uslove ćemo se mi pobrinut, uz tvoju pomoć naravno.“

„A da mi malo pojasnite... tu vašu ideju?“

„Naravno Niro, naravno. To i namjeravamo usput ako imaš koji dan na raspolaganju.“

„Usput, reče ti? Jesam li dobro razumjela?“

„Pa naravno, usput. Idemo do tebe da se spremiš. Neće ti puno toga trebati.“

„Želiš mi reći da ću ja nekud putovati s dva holograma, nekud okolo, naokolo?“

„Ništa ne brini. Holograme zaboravi. Toga više nema. Virtualni svijet, e to je već nešto drugo. Sada si u njemu. Albert je sve sradio.“

„Molim? Albert! Koji Albert?“

„Kako koji? Einstein naravno. Pa što si ti mislila?

„Aaa... Taj Albert!“ Nira nemoćno slegnu ramenima i pokupi svoj ruksak s rolama dižući se od stola. Harun, smješkajući se, zbunjeno krenu za njom.

The logo consists of the word "NIRINI" in a bold, black, sans-serif font, with "PATOVI" written in a smaller, similar font directly below it. The text is contained within a grey, irregular shape that resembles a piece of fabric or a patch with a loop at the top right.

* * *

Naredna četiri dana Niri su proletjela za tren. Izlazeći u pratnji Leonarda i Nikole iz svog stubišta zakoračila je negdje na periferiju Ondurmana (Sudan) i susrela se sa izgladnjelim tamnoputim dječakom u izderanoj maskirnoj uniformi.

„Ja sam gospođice Abu Sita Jasin. Danas imam šesnaest godina a posljednje dvije proveo sam u redovima pobunjenika, ne svojom voljom, naravno. Pokupili su me u obližnjem selu i odveli. Trebalo mi je gotovo dvije godine da se izbacim iz tog pakla. Sada sam bjegunac. Ovo što vidite na meni je sve što imam. Kalašnjikov sam zamijenio za hranu... da preživim. Možete li mi pomoći?“

Nešto kasnije, Nira je, skrivena u gustišu posmatrala kamp za vojnu obuku *Lord's Resistance Army (LRA)* u pokrajini Gulu u Ugandi. Grupa dječaka od devet do dvanaest godina puzala je u blatu ispod vješala na kojima su visjeli leševi obješenih. Kroz glib su vukli oružja koje je bilo veće i teže od njihovih mršavih tijela. Njihove oči govorile su o svim užasima kroz koje su prošli, kroz koje prolaze i kroz koje će prolaziti ako ih netko ne izbavi iz ruku starijih.

U magnovenju je prošla Kongo, Liberiju i Čad. Ono što je vidjela ledilo je krv u žilama. Dječaci su tjerani na najgore zločine, djevojčice izlagane najgorim iskustvima, ponižavane, zlostavljane, a nerijetko sakaćene i ubijane. Dan ili tren kasnije, Nira to više nije mogla pouzdano utvrditi, u Aziji ista slika. Čečenija, Kambodža, Šri Lanka – jezive slike i događanja su se ponavljala kao na beskonačnoj traci. U Palestini je vidjela Husseina Jarbooa kako pod bodljikavom žicom vježba vojne vještine s automatskom puškom AK-47. Imao je tek nešto više od četiri godine. Zgrožena, sa suzama u očima, u trenutku prijelaza između dvije nepoznate destinacije obratila se Leonardu.

„Molim vas, prekinite s ovim. Želim kući.“

„Shvaćam te Niro, potpuno te razumijem. Idemo još samo do Londona pa ćemo kući.“

U Britaniji, 16-godišnjaci nemaju pravo glasa, ne smiju piti alkohol i ne smiju upravljati motornim vozilima, ne smiju u videotekama uzeti čak ni ratne filmove kao što je „Apokalipsa Danas“ – jer su prenasilni, ali se mogu pridružiti vojnim snagama, ispaljivati municiju i prolaziti rigorozne psihičke i fizičke treninge koji su teški i većini odraslih. Gledala je te mlade ljude, tu djecu kako se u punoj opremi spremaju za pokret i kreću prema Herkulesima koji će ih prebaciti – na bojišta Iraka.

„Gospode, ova djeca idu u rat. Oni idu u Irak. Dosta! Ne mogu više.“

„Idemo!“ promrlja Tesla.

Sada su sjedili u Centralnom parku. Tesla je hranio golubove, Leonardo držao Niru za ruku i smirivao je, a Albert šetkao oko njih.

„I što sad kažeš, mlada damo?“

„Gospode Bože, pa ovo je užas, jezivo.“

DJECA RATNICI

„Naravno da je jezivo. I ranije je bilo ovakvih slučajeva, u daljoj i bližoj povijesti, ali nikad ovako masovno i učestalo diljem planeta.“

„Ja nekako mislim da sama ne mogu ništa, ama baš ništa učiniti da promijenim ovaj užas a kamoli popravim.“

„Možeš, možeš. Na tebi je Niro samo da se sada odlučiš. Vidjela si s čime se sve susrećemo u ovom svijetu. A pokazali smo ti tek vrh ledene sante. Duboko vjerujem da osjećaš isto što i mi, odnosno duboku, ljudsku potrebu da se ovo nepodnošljivo stanje izmijeni.“

„Da, naravno, ali što mogu ja, novinarka lokalne radio stanice, u malom gradu???“

„A tko ti je rekao da ćeš biti sama? Iza tebe, ma ne iza, uz tebe će stati mnogi mladi novinari, aktivisti, redakcije, nevladine organizacije i... Možeš Niro, možeš! Mi ćemo biti uz tebe, imaš svu našu podršku. Sada je najbitnije da napraviš reportažu o ovome što si vidjela. Veliku reportažu sa slikama i insertima onoga što si vidjela.“

„Pa ja radim u maloj radijskoj redakciji. Kakve slike, kakvi inserti?“

„Ništa ti ne brini. Kod Haruna ćeš montirati materijal koji je snimljen na tvom laptopu, a mi ćemo se potruditi da je preuzmu velike svjetske agencije. Mi to možemo Nik, zar ne?“

„Naravno da možemo. To je najmanji problem.“

„Stanite obojica! Kako to materijal koji je snimljen na mom laptopu? Pa ja nisam nosila laptop.“

„Ali jesam ja“, oborivši pogled promrmlja Tesla. „Naime, bio sam toliko slobodan da ga maznem i ponesem dok si se ti spremala.“

„Nikola!“

„Pusti Nira sad to. Bitno je da što hitnije napraviš tu reportažu a mi ćemo je već nekako plasirati BBC-u, CNN-u ili nekoj trećoj, petoj, desetoj jakoj informativnoj kući u svijetu.“

„I vi mislite da će jedna reportaža nešto promijeniti?“

„Prva neće, ali lavina koju će ona pokrenuti, nadam se da hoće.“

„A kako ću ja pokrenuti tu lavinu?“

„Djelovanjem Nira, djelovanjem. Najbitnije je da okupiš mlade iz čitavog svijeta, mlade, talentirane i poduzetne ljude“, uključi se Leonardo, „da ih pokreneš iz letargije i privoliš da surađuju s tobom, da i oni pišu i snimaju svoje vršnjake u nevolji.“

„Jedno je znati za probleme, detektirati ih i uočiti, a nešto sasvim drugo djelovati. A tu smo mi da ti pomognemo.“

„Znam! Ali kako? Moj posao, moj grad, prijatelji...“

„Prije polaska na ove putešestvije, izlazeći iz ‘Kašičice’, uveli smo te Niro u virtualni svijet. Iz njega ćeš djelovati na stvarni svijet s ekipom koju ćeš okupiti na ovom zadatku.“

„Ali...“

„O Bože, Niro, pa pogledaj na sat. Što misliš koliko si vremena potrošila na ovo putovanje preko pola svijeta?“

„Nevjerojatno! Pa sad smo bili u ‘Kašičici’! Ovo nije normalno!“

„Jest mila, no ne zaboravi – virtualni svijet je virtualni svijet. Sad ćeš se vratiti istim putem a sutra ćemo se dalje dogovarati o detaljima“, dobaci

Albert, mahnuvši joj rukom u znak pozdrava.

* * *

Nira je stajala ispred svog omiljenog restorana, s ruksakom i rolama u rukama. Iza nje se smješкао Harun, polako zatvarajući staklena vrata „Kašičice“.

„Neće mi vjerovati. Harun mi neće vjerovati“, mrmljala je Nira sebi u bradu.

„Ah, čudnog li dana. Na momenat mi se učinilo kao da sam vidio Leonarda i Nikolu. Ali to je nemoguće, zar ne? Svašta... Nego, šta ćemo sada?“

„Vidjet ćeš.“

NIRINI
PIZOVI

BIOGRAFIJE

Pavle Kaunitz rođen je 1. juna 1950. godine u Sarajevu. Školovao se u Zagrebu i Sarajevu. Studij novinarstva je završio na Fakultetu političkih nauka u Sarajevu. Član je Jevrejske zajednice Bosne i Hercegovine, Jevrejske Opštine Sarajevo i jevrejskog kulturno-prosvjetnog i humanitarnog društva „La Benevolencija“, te urednik časopisa Jevrejski glas, glasila Jevrejske zajednice Bosne i Hercegovine. Pisao je za veći broj tiskanih i elektronskih medija u Hrvatskoj te Bosni i Hercegovini. Autor je znanstveno-fantastičnog romana „Sol“ te koautor (zajedno s Elmom Softić-Kaunitz) dva broja strip-priča „NIRA“ (TPO Fondacija, 2014. i TPO Fondacija, 2015.)

Elma Softić-Kaunitz rođena je 1961. godine. Diplomirala je filozofiju i književnost na Filozofskom fakultetu u Sarajevu, te magistrirala društvene nauke u oblasti religijskih studija također na Univerzitetu u Sarajevu. Objavila je dvije knjige pod naslovom „Sarajevski dani, sarajevske noći“ od kojih je jedna, „Sarajevski dani, sarajevske noći – pisma i dnevnici 1992-1994“, doživjela i scensku izvedbu u Torontu, Atlanti i Chicagu. Koautorica je (zajedno s Pavlom Kaunitzom) dva broja strip-priča „NIRA“ (TPO Fondacija, 2014. i TPO Fondacija, 2015.). Radi u Jevrejskom kulturno-prosvjetnom i humanitarnom društvu „La Benevolencija“ na mjestu generalnog sekretara.

PUTOVANJE KROZ NIRIN SVIJET

NIRINI
PUTOVANI

Književnost nije, unatoč crnim slutnjama koje nam podmeću već duže od decenije, izgubila bitku, niti je pokleknula pred novim medijima. Našla se, dakako, kao i mnogo puta u svojoj dugoj historiji, pred novim izazovima. Njeno pastorče zvano književnost za mlade više je no ijedno njeno dijete izloženo tim i takvim izazovima. Privoljeti mlade ljude na linearno čitanje nije lako, u svijetu klikova i tapova gdje se svaki put račva na bezbroj strana, kao u onim „pričama s više završetaka“, književnim inovacijama koje su uveseljavale generacije rođene prije interneta.

Kao i književnost, i sama junakinja ovog romana, Nira, našla se pred mnogim izazovima. No, to i nije naročito otkriće – jasno nam je to iz samog naslova. Ono što u naslovu ne vidimo, a primijetiti ćemo kako čitanje odmiče, jeste to da putovanje kroz Nirinu priču nalikuje našim svakodnevnim cyber-izletima – priče nas vode na razne strane, klikćemo linkove, ali se nekim čudnim algoritmima ipak uvijek vratimo na ishodište priče. Upoznajemo mnoge likove i pojave, neke ovlaš, dok se za neke dublje zainteresujemo. Kada nakon shut down-a, dok se utišava buka računarskog ventilatora, otpustimo iz memorije informacije koje nam ne trebaju a slučajno smo ih na putu pokupili, ostaje ipak dio saznanja što nam se predaju na razmišljanje.

Čitajući Nirine izazove, upoznat ćemo junakinju: mladu, energičnu, ambicioznu, talentovanu, ali iznad svega empatičnu i pravičnu. Ponekad će nam djelovati suviše naivno za svijet u kojem se obrela, ponekad će nam se njena borba činiti donkihotovskom, a nekad ćemo joj se zaista diviti.

Nakon što je završila fakultet, Nira je odmah dobila posao koji je željela: zaposlila se u redakciji gradske radio-stanice. Mada je neko vrijeme htjela obrađivati teme iz svijeta književnosti i umjetnosti, vrlo brzo priče počinju pronalaziti nju i ona se u potpunosti okreće društvenom aktivizmu, socijalnoj uključenosti i borbi za marginalizirane grupe. Bilo da se vozi tramvajem od tačke A do tačke B ili se, usljed kvara na liftu, penje stepeništem nebodera, Nira primjećuje stvari od kojih drugi okreću glavu i zatvaraju oči. Savjest joj ne dozvoljava da ne reaguje u slučajevima kakvi su vršnjačko nasilje ili nasilje u porodici, te, izlažući i sebe opasnosti, staje između žrtve i nasilnika. Čini to i kada se nasilje čini nad njom – mada još u pripravnničkom odnosu, bez straha da će izgubiti priželjkivani posao, oštro istupa i prijavljuje seksualno uznemiravanje na poslu. Zbog te svoje pravičnosti i neustrašivosti, Nira ubrzo postaje akterkom jedne nesvakidašnje priče.

Likovi poput Nire rijetkost su u našim nastavnim planovima i programima. Oni koji njima dominiraju, dvodimenzionalni su, nimalo plastični, baš onakvi kakav je i patrijahalni društveni obrazac koji ih je iznjedrio i gurnuo u čitanke. Stranicama udžbenika dominiraju likovi, muški, žene su tu ili objekti žudnje ili tragične heroine, rijetko proaktivne nositeljice radnje koje u rješavanje problema ulaze svjesne rizika, ali

RECENZIJA

i s planom borbe. Sve to je Nira. Mogli bismo joj zamjeriti povremenu nemotiviranost. Mogli bismo njenim autorima zamjeriti povremeno uklizavanje u stereotipe, što od knjige s ovakvim ambicijama sigurno ne želimo (primjerice, u opisu žena s kojima se u svojoj pravičnoj borbi susreće, Nira ih, gotovo bez izuzetka opisuje lijepim, što kod muških likova i nije slučaj, osim kod lika Damira prema kojem junakinja osjeća neskrivenu privlačnost; s druge strane, muški lik – pervertit – je također prilično nesmotreno opisan kao debeljuškast, proćelav muškarac u četrdesetim godinama u košulji s masnim mrljama). No, nedostatke će, sigurni smo, autori i Nira ispraviti, jer njihova junakinja je višedisciplinarna i tek je iz svijeta stripa uplovila u svijet književnosti. Vjerujemo da će se u njemu itekako dobro snaći i da će, uskoro, i iz njega krenuti u nove izazove, na novim medijima – u računarske igrice, na velike i male ekrane...

Jer Nire nam trebaju posvuda, trebaju napadati svim sredstvima i boriti se na svim frontovima. A povoda za borbu ne manjka u svijetu u kojem nas okružuju djeca-ratnici, seksualno nasilje, nasilje u porodici i među vršnjacima, nejednake mogućnosti za rad uslovljene rodnim razlikama, antisemitizam, govor mržnje, nevidljiva djeca, naoko besplatno školovanje...

Svega toga dotakla se Nira, ali i njeni saputnici na ovom neobičnom putovanju: virtualni, hologramski likovi koji „iskaču“ iz računara i drugih elektroničkih uređaja i daju ovom romanu prijeko potreban misteriozno-fantastični zaplet kakav knjige za mlade toliko vole.

Susrećući na svom putu Nikolu Teslu, Berthu von Suttner, Astrid Lindgren, Irenu Sendler, Alberta Einsteina, Nira nam, ne patronizirajući, dijeli lekcije iz posvećenosti, širokogrudnosti, empatije, pacifizma. Uz sve to, njen mentor i, kako radnja odmiče, najbolji drug Leonardo da Vinci, na trenutke će nas svojom vještom karakterizacijom zabaviti i nasmijati do suza. Renesansni genije besprijekornog talenta i umijeća sjedit će pokraj Nire s kapom na glavi i u šarenim prugastim čarapama, ili će predano čistiti buraniju, dok s junakinjom rješava probleme u pokušaju pretvaranja svijeta u bolje i sretnije mjesto za život.

Trebaju nam Nire među vama, u vašim školskim klupama, u vašim udžbenicima. Trebate nam vi.

Književnost računa na vas.

I čovječanstvo.

Lamija Begagić

Sarajevo, august 2015.

MALIM KORACIMA DO VELIKIH PROMJENA

U ovoj našoj zemlji, bogatoj vodom i fikcijom, u zemlji s posebnim potrebama rekla bih, imamo tričetiri doktora književnosti za djecu i mlade koji se više bave politikom „svoje“ etnije nego ikakvim relevantnim problemima vezanim za književnost namijenjenu djeci i omladini, a u čitanke uvode podobne i uglavnom loše pisce jer su „njihovi“.

Zašto ovo govorim? Zato što bi se u okviru književnosti za djecu i mlade mogao formirati poseban oblik tzv. namjenske književnosti – one koja ima cilj ukazati na neki socijalni, kulturološki, psihološki, socioekonomski i sličan problem koji vlada u svijetu, a posebno u tranzicijskim zemljama poput BiH, koja je uz sav taj tranzicijski jad, jaz i jazz, još i postkonfliktna zemlja. U njoj još dominiraju ratni i ratnički narativi i viktimizacijski aspekti svakodnevice u kojima su najviše nastradali „naši“, a „njihovim“ ne treba priznati ništa... Konstantno se govori o prošlosti, a skoro nigdje se ne spominje sadašnjica? Koje probleme ona nosi? Već više od dvadeset godina nakon rata, našu djecu ugrožavaju, pogađaju i odnose realni problemi savremenosti koji pogađaju cijeli svijet, a time još više i nas: gaženje dječjih i omladinskih prava, flagrantno kršenje konvencija koje traže njihovu zaštitu, socijalna ugroženost mladih stanovnika pasivnih krajeva u kojima nema ni struje a kamoli škole ili kulturne institucije, vrbovanje djece za prošnjju, pedofilija, incest, zavođenje mlade i neobrazovane populacije za odlazak na strana ratišta, trgovina mladim ljudima radi seksualne ili druge eksploatacije, zloupotreba droga, uskraćivanje školovanja ženskoj djeci, uvođenje nezakonitih školskih programa u osnovnim školama, hiljade rođene a neregistrovane djece po malim bh. mjestima, nacifikacija obrazovnih i javnih prostora, i tako dalje, i tako dalje.

Ovime stižem na svoju poentu: Rukopis pred nama namjenska je književnost: prvo, nudi nam mogućnost da se prebaci u drugi medij – strip, tu veličanstvenu kombinaciju umjetnosti koja je tako privlačna i „velikim“ i „malim“ ljudima, i u stanju je prenijeti snažnu poruku, što je i cilj namjenske književnosti; drugo, kao knjiga bila bi korisna jer se na multiperspektivan, pametan i svakome razumljiv način bavi problemima naše mučne postkonfliktne i tranzicijske svakodnevice.

Književni (i životni) par Kaunitz pruža nam uvid u život i rad mlade djevojke Nire, koja je socijalno osjetljiva mlada novinarka-početnica, a beskrajno maštovita i otvorena za mogućnosti miješanja nekakvih čudnih, čudesnih paralelnih svjetova, koji žive u svima nama – ali mi ih ne priznajemo jer smo odrasli, nemaštoviti, previše realani i sve više jednodimenzionalni. Nira je, za razliku od nas, multidimenzionalna i otvorena srca. Solidarnost je temelj njene mlade ličnosti, a akcija ono na što nas ona tjera vlastitim djelovanjem. Maštovitim prosedeom Kaunitzi u naš vidokrug unose historijske ličnosti – sve odreda dijamante ljudskog duha, bilo da su slikari (Leonardo da Vinci), naučnici (Nikola Tesla, Albert Einstein...), veliki pravednici među ljudima (Irena Sendler, Bertha von Suttner...) – u svakom slučaju oni koji su svojim životom unaprijedili naš život – a sve to dato u zabavnoj igri visoke tehnologije i mašte koja može da na jednom mjestu sastavi sve te junake u humanoj misiji pomoći onima kojima pomoći treba.

U jednom trenutku Leonardo govori Niri:

A ja sada tebe pitam Niro – da si ti taj svoj svijet podijelila s drugima, zar ne bi učinila da ono što vi s te strane prozora zovete stvarnošću, bude oplemenjeno tvojim spoznajama: da Nada ne može biti izgubljena – može biti samo skrivena; da je svaka Zagonetka rješiva; da je Odrastanje putovanje koje

RECENZIJA

kao i svako drugo postavlja Prepreka; da su Prepreke potrebne da bismo shvatili suštinu Granice – a to je da se svaka Granica može pomaknuti; da se pomicanjem Granica stječe Znanje, a da Znanje briše Nemoć koja je najveće Ograničenje.

Ili dalje:

Svijet mijenjaš ti Niro. Zato što si pravdoljubiva, zato što gledajući oko sebe ti vidiš ljude: za razliku od one dvojice likova koji vide probleme, ti vidiš čovjeka koji ima problem. Gledajući ljude ti definiraš problem, a zatim tražiš rješenja.

Ovaj nam dva teksta nude uvid u sve savremene probleme svijeta i društva u kojem živimo, ali i u neke načine za njihovo rješenje, posebno na lokalnoj razini. Autori su dobro proučili konvencije, zakone, pravila i načine koje treba poštovati da bi se ljudima, posebno djeci i mladima, olakšalo ostvarenje njihovih prava. Ali da to ne bi sve ostalo u zraku kao spisak pukih želja, Kaunitzi navode i nekoliko primjera u kojima se problem doista rješava postupcima nekih od junaka koji su realno ostvarljivi.

Radujem se što sam pročitala ovaj rukopis. Osjećam da sam postala dio neke tajnovite udruge koja se bavi dobrim stvarima, na korist i radost onih koji ne mogu svoje probleme riješiti sami. Udruženi u akciji i maštovitim rješenjima možemo mijenjati ružnu stvarnost ljudi oko sebe ako već ne možemo promijeniti svijet. I velike promjene počinju malim korakom.

Ferida Duraković

Sarajevo, august 2015.

LIKOV I POPUT NIRE RIJETKOST SU U NAŠIM NASTAVNIM PLANOVIMA I PROGRAMIMA. ONI KOJI NJIMA DOMINIRAJU, DVODIMENZIONALNI SU, NIMALO PLASTIČNI, BAŠ ONAKVI KAKAV JE I PATRIJAHALNI DRUŠTVENI OBRAZAC KOJI IH JE IZNJEDRIO I GURNUO U ČITANKE. STRANICAMA UDŽBENIKA DOMINIRAJU LIKOVI, MUŠKI, ŽENE SU TU ILI OBJEKTI ŽUDNJE ILI TRAGIČNE HEROINE, RIJETKO PROAKTIVNE NOSITELJICE RADNJE KOJE U RJEŠAVANJE PROBLEMA ULAZE SVJESNE RIZIKA, ALI I S PLANOM BORBE. SVE TO JE NIRA.

Lamija Begagić

KNJIŽEVNI (I ŽIVOTNI) PAR KALINITZ PRUŽA NAM UVID U ŽIVOT I RAD MLADE DJEVOJKE NIRE, KOJA JE SOCIJALNO OSJETLJIVA MLADA NOVINARKA-POČETNICA, A BESKRAJNO MAŠTOVITA I OTVORENA ZA MOGUĆNOSTI MIJEŠANJA NEKAKVIH ČUDNIH, ČUDESNIH PARALELNIH SVJETOVA, KOJI ŽIVE U SVIMA NAMA - ALI MI IH NE PRIZNAJEMO JER SMO ODRASLI, NEMAŠTOVITI, PREVIŠE REALANI I SVE VIŠE JEDNODIMENZIONALNI. NIRA JE, ZA RAZLIKU OD NAS, MULTIDIMENZIONALNA I OTVORENA SRCA. SOLIDARNOST JE TEMELJ NJENE MLADE LIČNOSTI, A AKCIJA ONO NA ŠTO NAS ONA TJERA VLASTITIM DJELOVANJEM.

Ferida Duraković

TPO

917899581038655